

Становище от доц. д-р Даниел Смилов за дисертационния труд на Велислав Иванов „Разширяване на Европейския съюз към Западните Балкани: политическа воля и условия за членство“, предаден за присъждане на образователна и научна степен „Доктор“ по научна специалност 3.3 Политически науки (Политологични изследвания на Европейския съюз)

Като научен ръководител на Велислав Иванов смятам, че той отговаря на всички академични критерии за присъждане на научната степен “Доктор” по политически науки. Докторантът участваше активно в научната и организационната дейност на Софийски университет по време на докторантурата си и има необходимите публикации и набрани кредити от преподавателска и изследователска дейност. Представеният от него труд не само отговаря на изискванията за докторска степен, но представлява и важен принос в изучаването на ЕС и разширението към Западните Балкани в частност.

Дисертационният труд е в обем от 263 страници и включва въведение, девет глави, заключения и библиография. Библиографията включва 223 източника, от които 31 на български език и 192 на чужди езици.

Особено оригиналното в авторския подход е изследователският фокус. Литературата върху разширението на ЕС и политиката на условност е много богата, както в чужбина, така и у нас. Досега няма изследване на тези процеси през призмата на понятието “политическа воля” обаче. Понякога този фактор е бил разглеждан в контекста на “условността”, но в литературата няма негова ясна концептуализация и разбиване на отделни, операционални индикатори, които да позволят емпиричната му оценка в различни политически контексти. Точно такава интелектуално интригуваща задача си поставя дисертацията и до голяма степен успешно се справя с нея.

Обектът на изследване е разширяването на ЕС към Западните Балкани:

“Дисертационният труд има за главна цел да обясни състоянието на

процеса на разширяване в региона, като използва политическата воля в ЕС и кандидатите за основа на своя модел.”

Велислав Иванов разбира, че понятието “политическа воля” в литературата досега е съществувало при голяма доза неопределеност и в него са били влагани широк кръг смисли:

“...както изрична моментна заявка с конкретна политическа цел, така и имплицитна насока на по-дългосрочна политика. То може да предполага както наличието, така и липсата на намерение за изпълнение на тази заявка.”

Изхождайки от тази широта и конструктивна неяснота на понятието, Иванов предлага по-прецизна концептуализация. Уточняването се случва на няколко нива – първо, прави се разграничение между воля от страна на ЕС и воля от страна на страните кандидатки. Второ, въвеждат се фактори-индикатори, които определят наличието или отсъствието на воля. По отношение на ЕС те са:

“наличието на ясна перспектива за пълноправно членство (i) и продължаващ ангажимент за процеса на разширяване (ii), които да са кредитбилни (iii), последователни (iv) и съгласувани (v).”

По отношение на страните кандидатки, индикаторите са:

“...широк обществен консенсус за евроинтеграция (i), изразяващ се в целенасочени усилия и осезаеми резултати в същинското възприемане на нормите на ЕС (ii).”

В дисертацията политическата воля за разширяване в ЕС не се разглежда като бинарна категория, а по-скоро като степен. Индикаторите в този смисъл дават възможност за емпирично изследване и за остойностяване на наличието на воля – това остойностяване не се квантифицира обаче.

След концептуализацията, Велислав Иванов изработва хипотези, обвързващи западно-балканското разширяване на ЕС и политическата

воля. В най-обобщен вид тези хипотези операционализират следната позиция:

“политическата воля за разширяване на ЕС към Западните Балкани е недостатъчна и условността към страните от региона е слабо ефективен инструмент.”

По-конкретно докторантът извежда четири работни хипотези, които проверява в емпиричните глави на дисертацията:

- 1. политическата воля за разширяване в ЕС е водеща спрямо политическата воля за евроинтеграция в страната-кандидат.*
- 2. политическата воля в ЕС води до широк обществен консенсус за евроинтеграция в кандидата.*
- 3. по-голяма степен на политическа воля води до по-успешна политика на условност*
- 4. условността е успешен инструмент само при липсата на проблеми с държавността.*

В изводите става ясно, че хипотезите (с малки изключения) са потвърдени от шестте емпирични казуса – всеки един от които покрива една държава-кандидат.

Като цяло, изследователският проект е оригинален и прецизно проведен. Концептуализацията на понятието “политическа воля” е удачно и работещо. За бъдеще то може да се използва и за емпирична проверка на широк кръг по-сложни хипотези.

Като всеки изследователски проект и този има своите слабости. На първо място, амбицията му е ограничена от самата форма – докторска дисертация. В рамките на такова изследване не може да се очаква, че ще се направи изчерпателен и детайлен анализ на сложни процеси, като разширението на ЕС в шест различни държави. Дисертацията обаче може да се използва като пилотен изследователски проект, тестващ

концептуалната рамка. Като такъв, той е успешен.

Методологията на емпиричната част на изследването е качествена и доста комплексна. Първо, авторът използва вторична литература и достъпни изследвания на общественото мнение в страните кандидатки и проучвания на Евростат, за да опише най-общо предприсъединителният път на всяка една от тях. Второ, авторът подбира за всяка една от страните емблематичен казус, върху който по-конкретно тества концептуалната си рамка. Балансът между общо описание на процесите и конкретен казус е труден – понякога двете може да не са в пълен синхрон и винаги стои въпросът, доколко казусът е репрезентативен за присъединяването на страната като *цяло*. Тази методология е подбрана, поради ограниченията на изследователския проект като време и ресурси. Търсено е равновесие между коректност на описанието и неизбежна изследователска икономия. За докторска дисертация този баланс е абсолютно приемлив, но също така в бъдещата си изследователска работа Велислав трябва да се стреми към още по-голяма близост до комплексността на изследваните феномени в тяхната пълнота.

В заключение, съвсем убедено препоръчвам на уважаемото жури да гласува за присъждане на научната степен “Доктор” по политически науки на Велислав Иванов, който е изключително талантлив и отговорен изследовател. Препоръчвам труда за публикация, след вземане под внимание на бележките по време на защитата.

София, март 2019 г.

доц. д-р Даниел Смилов